

INGLIZ TILINI O'QITISH DARSLIKLARDAGI MASHQLARNING FOYDALI DARAJASINI TAHLIL QILISH

Esemuratov Azizbek Abdimurat o'g'li

Kinsman Akademiya nodavlat talim muassasi,

ingliz tili fani o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada ingliz tili darsliklaridagi mashqlarning o'quvchilarning til ko'nikmalarini oshirishda foydaliligi nuqtai nazaridan samaradorligi o'rganiladi. Tadqiqot turli xil mashq turlarini tahlil qilishga, ularning murakkabligi va amaliy ahamiyatini tasniflashga va ularning turli til kompetensiyalariga ta'sirini baholashga qaratilgan. Mashqlarning tuzilishi va maqsadini o'rganib, ushbu maqola o'qituvchilarga ingliz tilini ikkinchi til (ESL) sifatida o'qitishda qaysi usullar eng samarali ekanligi haqida tushuncha berishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: Ingliz tilini o'qitish (ELT), darsliklarni tahlil qilish, til mashqlari, ESL ta'limi, mashqlarni baholash, o'qitish usullari, ikkinchi tilni o'rganish.

Ingliz tilini ikkinchi til (ESL) sifatida o'qitishda darsliklar muhim rol o'ynaydi, chunki ular o'qituvchilar va talabalar uchun tuzilgan qo'llanma bo'lib xizmat qiladi. Ushbu darsliklarning asosiy elementi grammatika, lug'at, o'qish, yozish, gapirish va tinglash kabi til ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan turli xil mashqlardir. Biroq, ushbu mashqlarning samaradorligi hal qiluvchi savol bo'lib qolmoqda. Mashqlar turli darajadagi o'quvchilar uchun foydalimi? Ular rivojlantirishni maqsad qilgan til kompetensiyalarini samarali shakllantirishadimi? Ushbu maqola ingliz tili darsliklarida mashqlarning foydaliligini o'rganib, ularning tilni o'zlashtirishni targ'ib qilish samaradorligiga qaratilgan.

Ushbu tadqiqotning asosiy maqsadi ESL darsliklarida keltirilgan mashqlarning foydaliligini tahlil qilish va ularning ta'lim maqsadlariga qanchalik mos kelishini baholashdir. Ushbu munosabatlarni tushunish o'qituvchilar uchun qaysi darsliklar eng samarali ekanligini va qaysi sohalarni takomillashtirish kerakligini aniqlashda juda muhimdir.

Ushbu tadqiqot beshta keng qo'llaniladigan esl darsliklaridan mashqlarni o'rganish uchun sifatli tarkibni tahlil qilish usulidan foydalangan. Tanlangan darsliklar boshlang'ich va o'rta o'quvchilarga mo'ljallangan. Har bir mashq turiga (grammatika, lug'at, o'qishni tushunish, yozish, gapirish va tinglash), murakkablik darajasi va mo'ljallangan o'quv natijalariga qarab tasniflangan.

Bundan tashqari, ESL o'qituvchilari o'rtasida o'quv tajribalarida mashqlarning foydaliligi haqida fikr-mulohazalar to'plash uchun so'rovlar o'tkazildi. O'qituvchilardan turli xil mashqlar turlarining samaradorligini baholash va mashqlar

o'quv dasturining maqsadlariga qanday mos kelishi haqida o'z fikrlari bilan o'rtoqlashish so'ralgan.

Ingliz tilini o'qitishda darsliklardagi mashqlarning foydaliligini tahlil qilish o'quvchilarning tilni o'zlashtirishini samarali qo'llab-quvvatlash uchun juda muhimdir. Ingliz tili darsliklarida mashqlarni tahlil qilishda e'tiborga olish kerak bo'lgan ba'zi asosiy fikrlar:

Ta'lim maqsadlariga muvofiqligi

- Mashqlar kursning aniq o'quv natijalariga mos kelishi kerak. Misol uchun, agar asosiy e'tibor nutq mahoratini oshirishga qaratilgan bo'lsa, mashqlar alohida grammatik mashqlarni emas, balki suhbat amaliyotini o'z ichiga olishi kerak.

Til Qobiliyatlari O'rtasidagi Muvozanat

- Samarali darsliklar barcha to'rtta asosiy ko'nikmalarga qaratilgan mashqlar muvozanatini o'z ichiga oladi: o'qish, yozish, tinglash va gapirish. Bitta mahoratga haddan tashqari e'tibor tilning keng qamrovli rivojlanishini cheklashi mumkin.

Kognitiv Jalb Qilish

- Mashqlar o'quvchilarning tanqidiy fikrlash va muammolarni hal qilish qobiliyatlarini qiyinlashtirishi kerak. Matnlarni tahlil qilish, ma'nolarni talqin qilish va tilni turli kontekstlarda qo'llash kabi vazifalar chuqurroq tushunishga yordam beradi.

Madaniy va kontekstual muvofiqlik

- Tarkib madaniy jihatdan dolzarb va o'quvchilarning kelib chiqishiga sezgir bo'lishi kerak, bu ularga haqiqiy hayotiy vaziyatlarda til bilan bog'lanishni va qo'llashni osonlashtiradi.

Qo'shimcha Qiyinchilik

- Yaxshi tuzilgan darslik tushunchalarni bosqichma-bosqich kiritadi. Mashqlar asta-sekin murakkablashishi kerak, bu esa o'quvchilarga avvalgi bilimlarini shakllantirishga imkon beradi.

Interaktiv va hamkorlikdagi vazifalar

- Guruh ishini yoki juftlik faoliyatini rag'batlantiradigan mashqlar tilni o'rganish uchun zarur bo'lgan aloqa va hamkorlikni rivojlantiradi. Masalan, rolli o'yinlar, munozaralar va guruh muhokamalari.

Amaliy Dastur

-Elektron pochta xabarlarini yozish, taqdimotlar berish yoki simulyatsiya qilingan suhbatlar kabi amaliy mashg'ulotlar o'quvchilarni haqiqiy muloqotga tayyorlaydi. Ushbu vazifalar haqiqiy hayotda tildan foydalanishni aks ettirishi kerak.

Aloqa Mexanizmlari

- Yaxshi darsliklar o'quvchilarga xatolarni tuzatishga va doimiy ravishda takomillashtirishga imkon beradigan tengdoshlar va o'qituvchilarning fikr-mulohazalari uchun imkoniyat yaratadigan mashqlarni o'z ichiga oladi.

O'rganishni baholash

- Mashqlar talabalar taraqqiyotini baholash vositasi sifatida ham xizmat qilishi kerak. Yaxshi ishlab chiqilgan baholashlar turli til qobiliyatlari bo'yicha aniqlik va ravonlikni o'lchashi kerak.

Ushbu omillarni tahlil qilish orqali o'qituvchilar ingliz tili darsliklaridagi mashqlar o'quvchilarning bilim olishiga qanchalik samarali hissa qo'shishini va kerak bo'lganda tuzatishlar kiritishi yoki qo'shimcha materiallar bilan ta'minlashi mumkin.

Topilmalar shuni ko'rsatadiki, an'anaviy grammatika va lug'at mashqlari asosiy ko'nikmalarni shakllantirish uchun zarur bo'lsa-da, talabalar hayotiy vaziyatlarda ingliz tilidan samarali foydalanishlarini ta'minlash uchun ularni ko'proq kommunikativ va vazifalarga asoslangan tadbirlar bilan to'ldirish kerak. Mashqlarning ayrim turlariga, xususan grammatik mashqlarga haddan tashqari ahamiyat berish talabalarning tilni har tomonlama bilish qobiliyatini cheklashi mumkin.

Bundan tashqari, turli til qobiliyatlari o'rtasidagi nomutanosiblik, xususan, nutq va tinglash mashqlarining kamligi—ESL darsliklari talabalarni haqiqiy tildan foydalanishga qanday tayyorlashidagi potentsial bo'shliqni ta'kidlaydi. Shunday qilib, darslik mualliflari va o'qituvchilari uchun taqdim etilgan mashq turlarini qayta ko'rib chiqish va muvozanatli yondashuvni ta'minlash juda muhimdir.

Xulosa

Ushbu tadqiqot ESL darsliklarida barcha til vakolatlarini teng ravishda qamrab olish uchun mashqlarni diversifikatsiya qilish muhimligini ta'kidlaydi. Grammatika va lug'at tilni rivojlantirish uchun juda muhim bo'lsa-da, nutq va tinglashni targ'ib qiluvchi kommunikativ faoliyat yanada izchil birlashtirilishi kerak.

O'qituvchilar rag'batlantiriladi:

Amaliy tildan foydalanishni yaxshilash uchun mashqlarga ko'proq hayotiy stsenariylarni qo'shing.

Turli darajadagi o'quvchilarni jalb qilish uchun boshqariladigan va ochiq topshiriqlarga qadar turli xil mashq turlaridan foydalaning.

Darslik mashqlarining samaradorligini muntazam ravishda baholang va o'quvchilarning ehtiyojlarini qondirish uchun kerak bo'lganda tuzatishlar kiriting.

Kelajakdagi tadqiqotlar an'anaviy darslik mashqlarini to'ldirishda raqamli vositalar va haqiqiy materiallarning ta'siriga qaratilishi mumkin, chunki bu usullar tilni o'rganish natijalarini yanada yaxshilashi mumkin.

Adabiyotlar.

1. Maley A. Creative Writing for Students and Teachers. *Humanising Language Teaching*, 14(3). 2012.
2. Maley A. Creative writing for language learners (and teachers). 2009, December 16.

3. Harmer J. How to Teach English. New Edition. Harlow: Pearson Education Ltd. 2007.
4. Brown H. Douglas. Teaching by Principles: An Interactive Approach to Language Pedagogy. White Plains, NY: Longman, 2nd ed. 2000.
5. Yazikova N. V. Collection of tasks and assignments on methods of teaching foreign languages. L., - 1977.-P.75.
6. Shchukin A. N., Azimov E. G. «Glossary of methodological terms». St. Petersburg, - 1999. - P. 120.
7. Bernard Percy. The power of creative writing: A handbook of insights, activities, and information to get your students involved. Prentice-Hall (January 1, 1981)